co, správca miestnej faronsti, za asistencie d. o. Štefana Horkaja z Michaloviec, ktorý predniesol i odpustovú kázeň.

● V nedeľu dňa 22. mája t. r. **tradičné odpustové bohoslužby pri príležitosti sviatku Nanebevstúpenia (Voznesenija) Isusa Christa sa konali tiež v Bežovciach, kde bohoslužby odslúžil d. o. mitr. prot. Mikuláš Ščerbej a miestny duchovný d. o. prot. Štefan Mandzak zo Zemplínskej Širokej.** Ľudový spev viedol br. kantor Ján Jacko z Choňkoviec spolu s miestnymi kantormi br. Beňom a Rebrínskym. Odpustovú kázeň na tému sviatku predniesol d. o. prot. M. Ščerbej. Podľa starej tradície pristupovali toho dňa viacerí veriaci k sv. spovedi a sv. prijímaniu. Na záver sa d. o. prot. Mandzak poďakoval všetkým prítomným za spoločné modlitby.

(M. Š.)

Posmrtná spomienka

Dňa 24. mája 1977 zomrel vo veku 78 rokov **brat Svetislav MARŠALOVIČ.** Nebohý zastával funkciu **predsedu zboru starších pravoslávnej cirkvi v Komárne a správcu pamiatkového srbského pravoslávneho chrámu v Komárne.** Dlhé roky sa staral o spomínaný chrám, kde sú uložené cenné múzeálne cirkevné predmety. Pohrebné obrady vykonal d. o. prot. Peter Spišák, riaditeľ ER z Prešova, a d. o. prot. Ján Tej, správca farnosti Bratislava.

Vičnaja pamjať!

R. F.

„Nech teda nekraľuje hriech vo vašom smrteľnom tele tak, že by ste povoľovali jeho žiadostiam. Ani údy svoje nevydávajte hriechu za nástroje neprávosti, ale sa oddajte Bohu, ako ktorí ste boli mŕtvi a ste živí, a svoje údy vydávajte Bohu za nástroje spravodlivosti. Hriech totiž nebude panovať nad vami; lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou“ (Rim. 6, 12—14).

„Ja v spravodlivosti chcem uzrieť Tvoju tvár, a keď sa prebudím, kiež nasýtim sa Tvojím obrazom“ (Žalm 17, 15).

Budúce číslo vyjde 10. augusta 1977

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislava. Redakcia: Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický red. prot. R. Ferenc. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukliánske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročné predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávky prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18 — Povolené SÚTI 15/18 z 27. 12. 1972 .
Číslo indexu 49 442.

ODKAZ sv. CYRILA A METODA

ROČ. XXIII. — MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI — č. 7/1977

Zaujímavosti zo sveta

ČECH NA ATOSE

Český evanjelický autor Enrico Molnár-Selli vydal v r. 1936 literárne spracovanú reportáž zo svojej cesty po atoských monastieroch nazvanú „Republika bez žien" *a s podtitulom* „Rozhovory so štrnástym storočím". *Mnohé pochopiteľne vzhľadom na svoje východisko posudzuje s istým odstupom. Vedľa postrehov a úvah nájdeme v knihe mnoho vzácnych informácií o spôsobe života v mníšskej republike a nájdeme tam tiež zaujímavosť, o ktorej chceme hovoriť. Čech na Atose totiž nebol autor knihy, o ktorej hovoríme, ten síce tiež na Atose pobýval niekoľko týždňov, ale bol to český mních, s ktorým sa tam autor stretol. K stretnutiu došlo v srbskom monastieri Chilandar. Mních nehovoril a nechcel hovoriť s E. Molnárom o svojej minulosti a neprezradil mu ani svoje svetské meno. Dozvedáme sa len, že po prvej svetovej vojne bol sedem rokov v Rusku a odtiaľ odišiel na Atos. Za svoje mníšske meno prijal meno Alipij. Keď sa autor knihy predstavil v spoločnosti otca Alipija ďalšiemu mníchovi, rozvinula sa debata o menách, pretože srbský mních poznal, že meno Molnár nie je slovanské a tu otec Alipij svojmu spolubratovi vysvetlil: „Pozri sa, otec Nikanor, ja som sa prv volal Krista, a to vôbec nie je české meno". Ako autor píše: „Načo spomínať, odišiel sem, aby sa odovzdal Bohu, aby sa naučil odriekaniu a svätému životu". A predsa by nás dnes zaujímalo všetko o tomto človeku.*

TLAČOVÁ KONFERENCIA bola usporiadaná v Prahe 15. 6. 1977 po Všenáboženskej konferencii za účasti našich delegátov a čsl. členských cirkví KMK. Dr. M. Novák referoval o priebehu konferencie. Metropolita Dorotej pripomenul všenáboženské mierové konferencie v ZSSR v Zagorsku r. 1952 a 1969, ktoré boli usporiadané ruskou pravoslávnou cirkvou. Bola to nepriama príprava pre tohtoročnú svetovú konferenciu predstaviteľov všetkých náboženstiev. Na tejto konferencii v tretej pracovnej skupine „A" vladyka metropolita Dorotej vystúpil dvakrát; raz na tému „Za trvalý mier a spoluprácu" a druhýkrát „Nový medzinárodný ekumenický poriadok". Dr. K. Hrůza vyslovil nádej, že naše regionálne združenie KMK bude uvádzať do života výsledky Všenáboženskej konferencie.

Hospodin bohatý je v milosti

„Viďte, akú lásku dal nám Otec, aby sme sa menovali dietkami Božími" (1 Ján 3, 1).

Pravoslávny kresťan v láske k Bohu — svojmu Stvoriteľovi a Dobrodincovi a v láske k dobru môže nájsť povzbudenie a silu k plneniu prikázaní. Láska k Bohu a k dobru znamená pre dušu život a nazývať sa deťmi Božími, to je veľká milosť pre nás, je to neoceniteľný poklad lásky Otca nebeského k nám. S Bohom je spojené naše šťastie v živote pozemskom i večnom. Čo môže byť cennejšieho, ako prebývanie pod Jeho ochranou?

Sme deti Boha — Otca nebeského. Jeho láska k nám sa plne prejavila vtedy, keď poslal k nám svojho Syna, ktorý svojím vtelením, utrpením, smrťou na kríži zmieril hriešneho človeka s Bohom a vykúpil ho od smrti a večnej záhuby. Syn Boží neustále s nami prebýva vo sv. eucharistii. Ako sme si zaslúžili takúto milosť? Evanjelista Ján hovorí: „Boh je láska". To zna-

mená, že Božia láska a milosrdenstvo k nám nepoznajú hraníc. Boh odpúšťa hriechy a posiela spasenie cez svojho Syna, nášho Spasiteľa, ktorý nám dal právo volať sa deťmi Božími, nám, ktorí sme v Neho uverili. Ako vyjadríme, my hriešni, našu lásku k Bohu? Sme povinní horlivo plniť Jeho prikázania, neustále Mu ďakovať, počúvať Jeho svätú vôľu. Kajúcneho hriešnika milosrdný Boh s láskou prijme.

Ak by otec nemiloval svoje dieťa, mohlo by ono milovať jeho? Nie! Dieťa preto ľúbi svojho otca alebo matku, že cíti ich lásku k sebe. Je to to isté, ako s láskou k Bohu. Cítime na sebe Jeho lásku, Jeho trpezlivosť, to, že nás nemiluje preto, že by sme si to snáď zaslúžili, pre našu duševnú krásu alebo dokonalosť. Miluje nás preto, že človek je Jeho stvorení a že s láskou sleduje dielo svojich rúk na jeho životnej ceste. Starostlivé oko Otca je neustále pri nás, preto sa s láskou modlime, aby na nás nikdy nezabúdal a Jeho láska bola nekonečná.

Prot. V. Mandzjuk

Mladé letá sv. Konštantína Cyrila

„Poúčal si ma, Bože, od mladosti mojej a dosiaľ ohlasujem skutky Tvoje podivné“ (Ž 71, 17).

Tisícstopäťdesiate narodeniny sv. Konštantína Cyrila, ktoré si tohto roku pripomínajú pravoslávni Slovania oslavujúci ho na večierni vo sviatok solúnskych bratov ako **„životodarné žriedlo duchovnej múdrosti napájajúce duchovným smädom vyprahlé slovienske národy“**, nás nabádajú, aby sme sa dôkladnejšie zoznámili s rokmi jeho Bohom obveseľovanej mladosti, lebo v nej sa vytvárali priaznivé predpoklady pre jeho zodpovednú prípravu na misionárske dielo epochálneho významu, ktoré uviedlo našich praotcov **„do svetla blahozvesti Christovej“** a priviedlo **„k poznaniu predvečného Slova“** a súčasne položilo základy našej vyspelej kultúry, spočívajúce na najvyššej vtedajšej svetovej vzdelanosti.

Rodiskom sv. Konštantína Cyrila, ako i jeho staršieho brata sv. Metoda, bolo macedónske mesto Solún, druhé mesto po Carihrade, ležiace v hlbokom zálive Egejského mora, v ktorom založil apoštol národov sv. Pavel, vzor našich sv. bratov v šírení Christovej blahozvesti, za svojej druhej apoštolskej cesty druhú európsku obec veriacich, adresátov jeho najstaršieho za-

chovaného listu, prvého listu Solúnčanom, ktorým sa časove vlastne začína Nový zákon. Jeho nebeským ochrancom bol sv. veľkomučeník Dimiter, ktorého pomoci sa Solúnčania obzvlášť úpenlivo dovolávali v pohnutých časoch ťažkých útokov Slovanov a Avarov v 6. a 7. stor. na pevné hradby bohatého prístavu, zachované zásluhou sv. Dimitra, ku ktorému sa synovsky vinuli neskoršie i naši sv. učitelia, keď v čase krutých protivenstiev volávali v kánone na jeho počesť: **„Zhliadni, blažený, ochráň dnes svoje vojvodstvo, lesť pošliapuc trojjazyčníkov, dôstojne nás ochraňujúc medzi barbarmi, svätý, pretože sme z tvojej domoviny, a naprav nás hneď do Christovho čestného a tichého prístavu“.**

Konštantín, prejavujúci sa už od útleho detstva ako nadaný a iniciatívny mladík, bol najmladším synom zo siedmich detí urodzeného a bohatého vojenského dôstojníka — drungária pod stratégom, Leva, ktorý bol veliteľom vojenského oddielu podliehajúceho stratégovi-náčelníkovi témy — správneho okrsku hlavného mesta Macedónie Solúna, v okolí ktorého sa Slovania osadili už v 6. stor., a preto v Solúne sa hovorilo grécky i sloviensky, ako to vysvitá zo slov cisára Michala III., ktorý k nám poslal sv. bratov, **„... a Solúnčania všetci čisto sloviensky rozprávajú“** (ŽM 5). Druhá kapitola Života Konštatínovho a Pochvala sv. Cyrilovi a Metodovi od biskupa Klimenta charakte-

rizujú otca sv. bratov ako bezúhonného, spravodlivého a bohabojného muža, vystríhajúceho sa všetkého zla a vyplňujúceho všetky Božie prikázania, ktorý **„žijúc v miernosti a v bázni Božej, splodil sedem synov ako aj Jób, o ktorom i prorok hovorí: Blahoslavený muž, bojaci sa Boha, v prikázaniach jeho má zaľúbenie veľmi. Silné na zemi bude semä jeho, rodina spravodlivých bude požehnaná, sláva a bohatstvo v dome jeho, i spravodlivosť jeho prebýva na veky vekov.“** Nám, ktorí žijeme v prostredí vyznavačsky málo výrazných farností, akoby ich Evanjelium životne temer nezasiahlo, zdajú sa byť tieto otca sv. bratov hodnotiace slová nadnesené, lebo pre svoju duchovnú povrchnosť a plytkosť si nevieme predstaviť, ako vyzerajú praktické dôsledky života viery tých, čo ako rodičia našich prvých učiteľov plnili doopravdy podľa vzoru Mojžišovho nástupcu Jozueho svoj sľub: **„Ja však a môj dom, my chceme slúžiť Pánovi“** (Joz. 24, 15). Iba nasledovanie overuje ich reálnosť.

V ovzduší takto prežívanej viery, v ktorom sa vytvárali na základe živej účasti otca Leva a bohabojnej matky Márie na spoločenstve Božieho ľudu a na základe ich osobných i spoločných modlitieb zdravé predpoklady náboženskej výchovy ich detí, vyrastal Konštantín, ktorý podľa Pochvaly od jeho najvýznamnejšieho žiaka macedónskeho pôvodu sv. Klimenta Bulharského **„od mladi bol čistotou ako anjel, odkláňajúc sa i ubehujúc od životných slastí a prebývajúc teda vždy v žalmoch i v spievaní i v poslušnosti duchovnej, jedinú cestu sledujúc, ktorou by mohol vzísť na nebesia“.**

Vďaka spomienkam najstaršieho syna týchto v rodinnom kruhu svedectvo viery vydávajúcich rodičov, usilujúcich sa, aby strážcom ich slov i správania sa bol sám Isus Christos, sv. Metoda, nachodíme v Živote Kanštantínovom niektoré príhody z jeho detských a chlapčenských rokov, ktoré v básnickom spracovaní prešli i do textov kánonu a služby slovanských apoštolov. Tak napr. rozprávanie ŽK o tom, že Konštantín ako dojča nechcel prijať iných prs okrem materinských, sa stalo základom piesne kánonu: **„Ctihodný Cyril, ako nemluvňa nechcel si piť z cudzích prs, a tak si naznačoval, že Tvoja myseľ sa nedá oklamať cudzím učením, ale učením svätej pravoslávnej cirkvi osvietený stal si sa učiteľom a osvietiteľom mnohých“.** Takisto i rozprávanie ŽK o Konštantínovom sne, v ktorom si vyvolil za celoživotnú družku rozprávkovú, orientálnou nádherou ozdobenú pannu menom Sofia čiže Múdrosť, pod menom ktorej Byzantínci uctievali bezhriešnu ľudskú prirodzenosť Christovu a jeho božskú osobu v zmysle slov. sv. ap. Pavla nazývajúceho

Christovu osobu dvakrát božskou Múdrosťou, tvorí jadro piesne: **„Ten, čo kedysi Jakubovi vo sne ukázal do neba vedúci rebrík, i Tebe, svätý Cyril, ešte ako chlapcovi dal v zázračnom sne za družku života najkrajšiu zo všetkých pannien: touto bola za Jeho prestolom sediaca Premúdrosť, ktorá Ťa posilnila v láske k Najvyššiemu“.** Pominuteľnosť pozemských radostí vraj očividne spoznal, keď stratil krahuľca vycvičeného na lov, ktorého si veľmi obľúbil. Jeho strata ho tak zarmútila, že dva dni ani nejedol. Napokon dospel už ako útly mládenec k ráznemu rozhodnutiu, v ktorom bol zárodok jeho budúcej veľkosti: **„Od tohto dňa pustím sa inou cestou, ktorá je lepšia ako tamtá, a svoje dni nebudem márniť v huku tohto sveta.“** Táto príhoda inšpirovala autora kánonu k piesni: **„Všeblažený, láska k Tvorcovi sveta sa stala pečaťou Tvojho srdca: preto si pohŕdol, Cyril, slávou tohto sveta a keď si unikol ako vtáča zo siete lovcov, priplával si do tichého prístavu tých, čo žijú mníšskym životom a priodel si sa rúchom radosti, spievajúc s Metodom: Pane, sláva Tvojej sile!“**

Po odpútaní sa od zhonu za pominuteľnými radovánkami zahorel dospievajúci Konštantín ešte vrúcnejšou láskou k svojej vyvolenej Sofii — Premúdrosti, rozpamätávajúc sa na slová svojich milujúcich a milovaných rodičov, ktoré mu povedali ako sedemročnému: **„Zachovaj, synu, prikázania otca svojho a neopúšťaj naučení matky svojej, lebo prikázanie je svieca, a naučenie svetlo. Povedz Múdrosti: Sestrou mi buď — a opatrnosť známou si učiň (Prísl 6, 20, 23 : 7, 4), lebo Múdrosť žiari viac ako slnce (Múdr 7, 29), a ak si ju privedieš, aby ti bola družkou, mnohého zla sa ňou zbavíš“.** Preto celkom oprávnene ho Cirkev zvelebuje po všetky časy tropárom, v ktorom ho prirovnáva k svojmu slávnemu otcovi sv. Cyrilovi Alexandrijskému, obhajcovi náuky o Vtelení, ktorého sv. Konštantín Cyril cituje vo svojom preslávenom Proglase — Predhovore k sv. Evanjeliu: **„Bohohlasný, od útlej mladosti sis' vyvolil za sestru Premúdrosť, keď si ju presvetlú uvidel. Prijal si ju ako čistú pannu a priviedol si k nej svoju dušu i um, okrášliac ju nimi ako zlatými perlami. Prejavil si sa ako druhý Cyril, blažený rozumom a múdry menom!“.**

Láska mladého Konštantína k Premúdrosti sa konkrétne prejavila i zintenzívnením štúdia spisov sv. Gregora Naziánskeho, ktorý svojou výrečnosťou a svätosťou života sa zaslúžil o víťazstvo pravej viery nad ariánmi v Carihrade r. 379. Konštantín bol jeho vrúcnym ctiteľom, o čom svedčí jeho veršovaná skladba, v ktorej prosí tohto neohrozeného obhajcu vyznania viery

Nicejského snemu, aby ho ochraňoval a stal sa jeho učiteľom a osvecovateľom:

Ó Gregor, ty muž svätý, ty v ľudskom tele s dušou anjelskou,
pretože telom súc len človek, bol si čistým anjelom,
pretože ústa tvoje ako ústa serafínove
oslavujú už Boha a z neba celý osvecujú svet
kázaním viery jedinej a pravej. Preto ráč i mňa,
vinúceho sa k tebe s vierou, láskou, nádejou,
prijať a viesť ma ako môj učiteľ a osvecovateľ!

Vedychtivé úsilie nadaného štrnásťročného Konštantína prerušila na krátky čas smrť otca Leva, ktorý pred svojím skonom utešoval svoju manželku Máriu, oslávenú v Pochvalnom slove Cyrilovi a Metodovi výstižným básnickým zvolaním: **„Blažený naozaj život, nosivší vás a vydojčivší klas mnohoplodný, ktorým ste nakŕmili lačniace národy i smädiacich napojili ste životným nápojom, neprestávajúci pokrm vylejúc všetkým hojne“**, že Boh sa zaiste postará o ich najmladšieho synčeka a dá mu náhradu za otcovskú starostlivosť v zmysle slov Písma: **„Na Neho uveďte všetky svoje starosti, lebo On sa stará o vás!“** (1 Pt 5, 7). Osirelého Konštantína sa skutočne v Carihrade ujal správca cisárskeho dvora logotét Teoktist, ktorého pamiatka ako mučeníka sa slávi 20. novembra, Teoktist, poradca cisárovej Teodóry, za vlády ktorej sa r. 843 víťazne skončil húževnatý boj za uctievanie ikon a ktorá vládla za nedospelého cisára Michala III. až do roku 856, chcel mať hlboko založeného a bystrého mládenca Konštantína pri sebe, aby bol spoločníkom mladému cisárovi Michalovi III.

Konštantín študoval na univerzite v Carihrade, založenej už v 4. stor., ktorú v čase jeho vysokoškolských štúdií reorganizoval jeho priaznivec Teoktist. Za jej rektora uviedol filozofa Leva Matematika, bývalého solúnskeho metropolitu, a profesorom filozofie menoval spoločensky a vedecky úspešného, všestranne vzdelaného a pracovitého Fótia, neskoršieho patriarchu, ku ktorému prilnul Konštantín obzvlášť pevným priateľstvom. Pod ich vedením sa Konštantín **„naučil v troch mesiacoch gramatiku a potom sa venoval ďalšiemu štúdiu. Osvojil si Homéra a geometriu a u Leva a Fótia dialektiku a všetky filozofické náuky, okrem týchto i rétoriku, astronómiu a muziku a všetky ostatné grécke študijné odbory“ (ŽK IV)**. Tak sa mu dostalo najvyššieho vzdelania vtedajšej doby, ktoré sa v jeho osobnosti spájalo s vyspelým duchovným životom a so správne chápanou askézou — odriekaním postaveným do radostnej služby nasledovania

Isusa Christa. Preto pieseň kánonu správne vystihuje obsah jeho vrúcnych modlitieb v čase carihradských štúdií, keď vkladá na naše pery tieto slová: **„Daj ó Vládca, aby som pochopil, čo je Tvoja vôľa!“ volal si, Cyril preblažený, keď ťa poslali do škôl, aby si sa vzdelával. Preto s hlbokým vzdelaním prijal si i ducha Premúdrosti a bázne Božej volajúc: „Sláva Tvojej sile, Pane!“**

Svoju predčasnú duševnú vyspelosť a myšlienkovú samostatnosť dokázal vedychtivý, rozhľadený a všestranne nadaný Konštantín bystrou odpoveďou na Teoktistovu otázku, čo je filozofia. Udivil ho svojskou definíciou filozofie: **„Poznávanie božských a ľudských vecí, nakoľko sa človek môže priblížiť Bohu; ono učí človeka, že svojimi skutkami má sa stať obrazom a podobou Toho, ktorý ho stvoril“** (ŽK IV). Teoktist, ktorý si veľmi obľúbil Konštantína pre jeho vynikajúce schopnosti a povahové vlastnosti, dokonca mu naznačil, že by mu dal za manželku svoju krstnú dcéru ako nádejnému stratégovi. Konštantín sa však už vtedy rozhodol venovať sa výlučne duchovnému životu, a preto na Teoktistov návrh reagoval týmito slovami: **„Dar istotne to veľký pre tých, ktorí si ho žiadajú, ale pre mňa nie je nič lepšie ako učenie, ktorým, vedomosti nazhromaždiac, budem hľadať česť a bohatstvo pradedov“ (ŽK IV)**. Cťou a bohatstvom pradedov, myslel nadprirodzený stav milosti pred pádom našich prarodičov, ako to neskoršie vysvitlo, keď prišiel na čele byzantského posolstva na dvor kozarského chána, kde ho jeho sprievodcovia oslovovali titulom filozof. Tu sa ho hostitelia pýtali, aká je vlastne jeho úradná hodnosť vo vlasti, aby mu podľa nej mohli dať pri stole primerané miesto. Konštantín im odvetil: **„Deda som mal veľkého a slávneho veľmi, ktorý blízko cisára stával, a danú mu slávu vlastnou vôľou odvrhnúc, vyhnaný bol, a do cudzej zeme príduc, schudobnel, a tu ma zrodil. Ja dedovo voľakedajšie dôstojenstvo hľadajúc, nedostihol som ho dosiahnuť, lebo Adamov som vnuk“**. Konštantín chcel Kozarom, ktorí poznali starozákonné biblické dejiny a pýšili sa svojím pôvodom od Abraháma takto ukázať, že pôvodné rajské šľachtictvo Adamovo je omnoho vyššie než Abrahámova dôstojnosť. Christos vytvoril predpoklady na to, aby tí, čo v Neho uverili, získali pôvodné Adamovo šľachtictvo. Preto majú prednosť pri získavaní **„praľudskej cti“** pred židovským pokolením Abrahámovým.

V týchto Konštantínových myšlienkach o praľudskej cti nachodíme ohlasy zvelebovania rajskej blaženosti Adama a Evy sv. Jánom Zlatoústym a vplyv sv. Gregora Naziánskeho, ktorý

považuje rajský pomer človeka k Bohu za prvotnú česť ľudského rodu. Z ich myšlienkových fondov ako žiarivých vzorov našich apoštolov vyrástol v 14. stor. hezychazmus, učenie a mravouka sv. Greogora Palamu, solúnskeho arcibiskupa, ktoré pomáhajú i dnešnému človekovi v jeho úsilí odhaliť a pochopiť skutočnú podstatu jeho Ja a vedú ho k tvorivému návratu k biblickému zjaveniu a k prameňom náuky sv. Otcov, z ktorých Palama čerpal podnety k vytvoreniu svojho učenia o človeku, stvorenom podľa Božieho obrazu v duševne-telesnej plnosti.

I keď správca Byzantskej ríše Teoktist ťažko niesol Konštantínovo odmietnutie svojej ponuky, vyrovnal sa napokon s perspektívou budúceho života svojho chránenca, ktorý **„iba na to myslel, akoby zamenil veci pozemské za nebeské, uletel z tohto tela a žil s Bohom“** (ŽK IV). Oznámil cisárovnej Teodóre, že Konštantín sa nezaujíma o svetskú kariéru, týmito slovami: **„Tento mladý filozof nemá rád tento život, ale nepášťajme ho z nášho okruhu a postrihnúc ho na kňazstvo, dáme mu úrad, aby bol knihovníkom u patriarchu pri chráme Svätej Múdrosti, azda aspoň takto si ho zachováme“** (ŽK IV). Cisárovná Teodóra si osvojila návrh Konštantínovho otcovského priateľa a spolu vytvorili predpoklady na to, aby sa stal knihovníkom čiže chartofylaxom pri chráme Svätej Sofie — Múdrosti. I keď nemal predpísaný kanonický vek tridsiatich rokov, bol vysvätený na kňaza za okolností, o ktorých spieva pieseň kánonu vo výstižnom básnickom obraze: **„Keď si sa modlil na pustatine k Darcovi anjelskej sily, Cyril ctihodný, prišli k Tebe cisárski vyslanci a do mesta Ťa priviedli, kde Ťa okrášlili hodnosťou kňazstva, aby si cestu spasenia ľuďom ukazoval, svetlom učenia ich osvecoval a nekrvavú obetu za všetkých prinášal Svetlu nezapadajúcemu a svetu vládnúcemu“.**

V úrade knihovníka však Konštantín dlho nezotrval, lebo funkcia patriarchovho tajomníka, ktorá bola spojená s knihovníctvom, nevyhovovala jeho povahovému založeniu. Okrem toho sa rozchádzal s patriarchom Ignácom, nepriateľom klasického vzdelania, v názoroch na niektoré závažné otázky. Preto opustil Carihrad, „tajne sa skryl v monastieri“ pri Úzkom mori alebo na Bospore a nejaký čas strávil pravdepodobne v monastieri Kleidion, kde bol internovaný bývalý obrazoborecký patriarcha Ján, s ktorým úspešne diskutoval o otázke uctievania ikon. Po šiestich mesiacoch ho povolali naspäť do Carihradu, keď „ho uprosili, aby prijal učiteľskú stolicu a učil filozofii tuzemcov i cudzincov.“ Stal sa teda profesorom filozofie na cisárskej univerzite.

Tak sa skončilo prvé významné obdobie požehnaného života sv. Konštantína, ktorý podľa už citovanej Pochvaly **„rozumom a čnosťami vzlietol do výšin ako orol na krídlach ducha a osvietený božsky žiariacim svetlom rozumu ako vyvolená nádoba sv. Ducha a ním ožiarený stal sa nevyčerpateľnou klenotnicou všetkej filozofickej náuky.“** Bolo skvelou prípravou na dobu jeho duchovnej zrelosti, v ktorej ako **„prameň zaplavujúci celý svet napájal smädiacich slovom Božím“** a keď v ňom vzkypel životodarný Duch, vylievajúc sa jeho perami, **„celý svet slastne rozveselil, slovo rozsievajúc každému národu podľa jeho chápavosti“.** Preto v čase, keď si pripomíname jeho tisícstopäťdesiate narodeniny, tým vrúcnejšie volajme slovami ôsmej piesne kánonu na počesť našich prvých učiteľov, ktorí **„od mladosti viedli bezúhonný život, lebo si vyvolili Múdrosť za svoju sestru, múdrosťou kvitnúc ako blahovonný kvietok“: „Cyril preblažený, keď si dielo završil a beh dokonal, dostalo sa Ti uistenia o konci Tvojej pozemskej púte, ktoré radostne prijmúc, si zvolal: „Nad rečeným mi: Pôjdeme do domu Hospodinovho, zaplesal môj duch!“ A tak pozdvihol si svoju dušu k výšinám, kde s nebeskými zbormi zvelebuješ Trojicu jedinej podstaty!“.**

Dr. Vl. Buchta

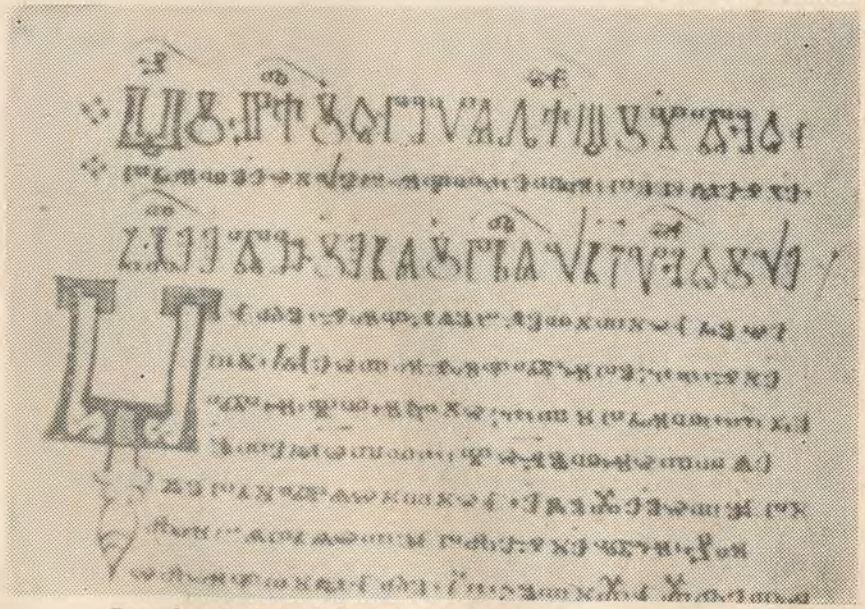

Prapôvodné cyrilo-metodejské písmo — cyrilika

Zo studnice svätých otcov

Vladyka — mučeník Gorazd napísal r. 1924 v časopise Za pravdu: **„V celom uvedomelom svete kresťanskom sa ozýva túžba po jednote kresťanstva v cirkvi Christovej. Zdôrazňuje sa jednota, svätosť, všeobecnosť a apoštolskosť cirkvi. Tieto slová obsiahnuté v niceo-carihradskom vyznaní viery sú už poldruha tisícročia vyslovované pri každej liturgii na Východe i na Západe, stávajú sa predmetom úvah, lebo kresťanský svet si začína uvedomovať, že sa veľmi odchýlil od jednoty, svätosti, všeobecnosti i apoštolskosti. Nestranné skúmanie dejepisné prichádza k úsudku, že keď v niektorej cirkvi nebola súvislosť s niceo-carihradským vyznaním viery porušená, je to cirkev pravoslávna, ktorá si zachovala tieto s takým dôrazom vytýčené znaky cirkvi Christovej cez všetky časy a napriek niektorým nedostatkom miestneho rázu. Je dokázaným faktom, že kedykoľvek na pôde západnej cirkvi v stredoveku i neskôr povstalo reformačné hnutie, obnova, vždy sa zraky obracali k cirkvám pravoslávnym, nielen husitská Praha, ale i lutherský Wittenberg, anglický Londýn a v najnovšej dobe starokatolícky Bonn. Taká veľká vec, akou je obnova jednoty kresťanstva, sa neuskutoční za života jednej generácie, pretože ani pôvodné porušenie jednoty sa nestalo v krátkom čase. Niet však pochybností o tom, že ak dôjde v budúcnosti k zjednoteniu kresťanstva, stane sa tak na základe pravoslávia, lebo pravoslávne cirkvi siahajú nepretržite až do dôb apoštolských a sama cirkev rímska, kým formálne neprepadla systému pápežstva, bola cirkvou pravoslávnou“** (str. 31).

Podľa Solovjeva a Dostojevského pravoslávna cirkev bude tou jedinou cirkvou jednotiacou a celosvetovou. Podľa nich je kresťanstvo živel jednotiaci. Jedna je cirkev Christova od počiatku. Rozštiepila sa v čase pre nedokonalosť svojho ľudského živlu a trvá dodnes vo vývoji. Časti, na ktoré sa rozdelila, vyznania, rôznorodou duchovnou činnosťou budú práve hybnou silou na ceste vývoja. Čím vyššie, tým menšia bude diferencovanosť medzi nimi a koniec je v ďalekej budúcnosti podľa slov Christových: **„... jeden ovčinec a jeden pastier“**. Tak spievame aj my: **„Prosvitivyj sijaniem prišestvija Tvojeho, Christe, i osvitivyj krestom Tvojim mira koncy, serdca prosviti svitom Tvojeho blahorazumija pravoslavno pojuščich Ťa“** (hl. 1, ut. na povečerii kánon Presv. Bohorodičke).

Také želanie vyjadruje napokon aj knižka „Grekokatoličeskaja cerkov“ slovami dr. V. Hopku: **„Všetci by sme si želali, aby všetci kresťania žili v jednej cirkvi, v prvom rade pravoslávni s katolíkmi, lebo len málo treba na to, aby si porozumeli!“** (str. 63).

Všemohúci bude nás všetkých brať na zodpovednosť, každého duchovného i veriaceho a bude sa pýtať, čo sme urobili dobrého pre vzájomné vzťahy a dobré spolunažívanie. Isté je, že niektoré obdobia neprospeli vytúženej jednote, neprospela im ani šepkaná propaganda proti inej cirkvi, nívočenie, znevažovanie a nadávanie na adresu inej cirkvi. A na pravoslávnu adresu už toho bolo veľmi veľa, a keby sme nevedeli zo slov Isusa Christa, že nás čaká súženie (Jn 15. a 16. kap.), že nie je sluha väčší od svojho pána.

Sv. Cyril a Metod rozsievali porozumenie medzi ľuďmi a pre porozumenie a dobré spolunažívanie zašli na svojej ceste do Carihradu aj do Ríma. Keby boli ináč vystupovali proti misionárom — Nemcom, vyťažili by viac úspechov pre svoju misiu slovanskú na Veľkej Morave, ale nebolo by to v duchu pravoslávnej cirkvi. Práve to je na pravoslávnej cirkvi a jej veriacich obdivuhodné a obdivované, že preukazujú snahu po dobrom spolunažívaní. Aj na západnej strane začali už niektorí vec takto chápať po Vatikánskom koncile, keď vyšla Encyklika O ekumenizme pre poučenie duchovných a veriacich z roku 1967, o ktorej sme už písali. Je to dobré znamenie pre jednotu cirkvi Christovej a aj pre naše denné drobné porozumenia, snahu o dobré spolunažívanie s veriacimi iných vierovyznaní.

Štefan Horkaj, duchovný

Veľké je tajomstvo nášho náboženstva... (1 Tim. 3, 16)

Žijeme v období, keď naši pravoslávni veriaci majú možnosť stretnúť sa s mnohými ľuďmi iného vierovyznania, **ktorí niekedy nedokážu pochopiť podstatu nášho náboženstva**. Niektorí si myslia, že naša viera je akousi čudnou a pre nich nepochopiteľnou záležitosťou.

Pevným spojivom, ktoré viaže našich veriacich k pravoslávnej viere, náboženstvu, je vedomie, že **patríme k vyznavačom viery našich slovanských predkov, k viere Christovej, ktorú nám priniesli veľkí a múdri sv. bratia Cyril a Metod**. Podstatnou vecou, ktorá spája našich veriacich je tiež porozumenie toho, že naša cirkev je pokračovateľkou diela Isusa Christa a Jeho apoštolov a že toto dielo zachovala bez najmenších úprav a reforiem. Aby však človek nielen poznal a pochopil tajomstvo nášho náboženstva, musí poznať tiež jej čisté a neporušené učenie a musí najmä v tejto cirkvi žiť a duchovne sa rozvíjať.

Ak chceme pochopiť podstatu niektorého náboženstva, musíme po tomto pochopení túžiť tak, ako sa túži po poznaní Boha. Len ten človek môže Boha nájsť a Jemu slúžiť, ktorý Ho hľadá, čo súčasne znamená, že nie každý Ho nájde i keď možnosť je pre každého rovnaká. Sv. ap. Pavel vo sve-

jom liste k Rimanom píše: „**Lebo im je zjavné, že môžu vedieť o Bohu; sám Boh im to zjavil. Lebo čo je neviditeľné v Ňom, Jeho večná moc a božskosť, to od stvorenia sveta rozjímaním môžu pozorovať z Jeho diel, aby nemali výhovorky". Koľko zázrakov urobil Isus Christos, koľko o sebe učil a predsa i dnes niektorí ľudia nedokážu pochopiť tajomstvo Jeho vtelenia napriek tomu, že Písmo o tom jasne píše: „Vpravde veľkým tajomstvom pobožnosti je On, ktorý sa zjavil v tele, ospravedlnený bol v Duchu, zjavil sa anjelom, zvestovaný bol národom, uverili v Neho na svete, vzatý bol v sláve"** (1 Tim. 3, 16). Niektorí nemôžu pochopiť, že Christos je nielen naším Vykupiteľom, ale že je pravým Bohom. Tvrdia opak, i keď sv. Písmo o Ňom jasne píše, že je pravým Bohom: „**Avšak vieme, že Syn Boží prišiel a dal nám rozum poznať Toho pravého; a my sme v tom pravom, v Jeho Synovi Isusu Christovi. On je pravý Boh a večný život**" (1 Ján 5, 20). Ani apoštol Filip nemohol pochopiť slová Isusa Christa, že On a Otec sú jedno. „**Keby ste ma boli poznali, boli by ste znali aj môjho Otca. Ale odteraz Ho už znáte a videli ste Ho. Riekol Mu Filip: Pane, ukáž nám Otca, a postačí nám! Isus mu riekol: Taký dlhý čas som s vami a nepoznal si ma, Filip? Kto mňa videl, videl Otca! ...Či neveríš, že som ja v Otcovi a Otec je vo mne**" (Ján 14, 7—10).

Takto aj mnohí ľudia nedokážu pochopiť jasné pravdy tajomnej sily nášho náboženstva — našej pravoslávnej viery. Najlepšie všetko pochopí ten, kto nielen rozumom bude hľadať. Nielen rozumom znamená, že na hľadanie potrebujeme i milosť od Boha. O tom píše Písmo sv.: „**Slovo o kríži je totiž bláznovstvom tým, čo hynú, ale nám, ktorí dosahujeme spasenie, je mocou Božou. Veď je napísané: zničím múdrosť múdrych a zmarím rozumnosť rozumných. Kde je múdry? Kde zákonník? Kde mudrlant tohto veku? Či Boh múdrosť sveta neobrátil v bláznovstvo. Lebo keď svet pre vlastnú múdrosť nepoznal Boha v Jeho múdrosti, zaľúbilo sa Bohu spasiť veriacich bláznovstvom kázania o Christu: lebo aj keď Židia znamenia žiadajú, aj Gréci múdrosť hľadajú, tu my kážeme ukrižovaného Christa, — Židom pohoršenie síce, pohanom bláznovstvo, ale povolaným, aj Židom aj Grékom, Christa, Božiu moc a Božiu múdrosť. Veď Božie bláznovstvo je múdrejšie ako ľudia, a Božia slabosť silnejšia ako ľudia. Pozrite len svoje povolanie, bratia! Veru nie né a opovrhnuté, vyvolil si Boh, a čoho niet, vyvolil si, aby zničil to, čo je, svetu bláznivé, vyvolil si Boh, aby múdrych zahanbil; čo je svetu neurodzené a opovrhnuté, vyvolil si Boh, a čoho niet, vyvolil si, aby zničil to, čo je aby sa nikto nechválil pred Bohom. Z Neho aj vy ste v Christu Isusovi, ktorého nám Boh učinil múdrosťou a spravodlivosťou a posvätením a vykúpením, aby platilo, čo je napísané: Kto sa chváli, nech sa chváli v Pánu! Aj ja, keď som prišiel k vám, bratia, prišiel som nie s vyberanými slovami alebo s múdrosťou zvestovať vám svedectvo o Bohu; lebo som si umienil nič iného nevedieť medzi vami, jedine Isusa Christa, a to toho ukrižovaného. A ja som bol u vás i slabý, i bojazlivý a veľmi prestrašený, moja reč a moja kázeň nebola v presvedčivých slovách múdrosti, ale v dokazovaní Ducha a moci, aby sa vaša viera nezakladala na ľudskej múdrosti, ale na Božej moci. My však hovoríme múdrosť medzi dokonalými; pravda, nie múdrosť tohto sveta..., ale hovoríme múdrosť Božiu..., ktorú Boh pred vekmi určil nám na slávu... Veď kto z ľudí vie, čo je človeku, ak nie duch človeka, ktorý je v ňom? Tak ani veci Božie nepoznal nikto, iba Duch Boží. My sme však neprijali ducha sveta, ale Ducha, ktorý je z Boha, aby sme vedeli, čo sa nám z milosti Božej dostalo. O tom aj hovoríme, nie síce naučenými slovami ľudskej múdrosti, ale slovami, ktorým učí Duch. A tak duchovné posudzujeme duchovne. Človek od prírody, pravda, nechápe veci Ducha Božieho, lebo sú mu bláznovstvom, a nemôže ich pochopiť, pretože ich duchovne treba rozsudzovať. Duchovný však posudzuje všetko, ale jeho nik nemôže posúdiť, lebo kto poznal myseľ Pánovu, aby Ho učil? My však myseľ Christovu máme!" (1 Kor. 1, 18—2, 1—16).**

Ak teda chceme poznať podstatu a tajomstvo pravoslávneho náboženstva, musíme túžiť po jeho poznaní nielen po stránke formálnej, ale naozaj po poznaní hlbokom. Musíme prijať Ducha Božieho a Jeho milosť, rozmýšľať umom Christovým a až potom sa nám odkryje tá nekonečná vznešenosť, velebnosť, sila a tajomstvo tejto na prvý pohľad čudnej viery a náboženstva našich dávnych slovanských predkov.

L. Fedor, duchovný

Majster Ján Hus — kazateľ Betlehemskej kaplnky v Prahe

Kto zavíta do Prahy, aby sa oboznámil s jej historickými pamiatkami, ktoré hovoria k srdcu všetkých občanov našej vlasti, nemal by zabudnúť navštíviť ani kaplnku v starej časti mesta na Betlémskom námestí. V tejto kaplnke kázal na začiatku 15. storočia jeden z najvýznamnejších velikánov našich národných dejín — Majster Ján Hus. Je to slávna Betlehemská kaplnka. Po druhej svetovej vojne bola obnovená jej budova podľa dochovaných nákresov a popisov v takej podobe, aká bola v dobe, keď v nej Hus kázal slovo Božie. Nenávisť k Husovi a k jeho dielu neskôr totiž spôsobila, že kaplnka bola zborená, aby si národ nepripomínal miesto, odkiaľ už v 15. storočí sa ozýval národný jazyk pri kázaní slova Božieho. Zásluhou nášho zriadenia, najmä z iniciatívy prof. Zdeňka Nejedlého, mohla byť pamiatková budova obnovená až v našej súčasnosti.

Betlehemská kaplnka nás prekvapí svojou rozsiahlosťou. Zmestí sa do nej pokojne niekoľko tisíc stojacich ľudí. Zachovali sa v nej i pekné maľby, ktoré pripomínajú udalosti z Husovho života a texty jeho traktátov. Niekedy sa tu slúžili i bohoslužby, ale kaplnka bola založená a vybudovaná najmä na hlásanie slova Božieho. Na prvom poschodí susedného domu, ktorý bol príbytkom pre kazateľov a ktorý je spojený s kaplnkou dverami na prízemí i vcho-

dom z príbytku kazateľov priamo na kazateľnicu, je dnes umiestnená zaujímavá výstavka pamiatok na slávnu husitskú dobu.

V Prahe na začiatku 15. storočia bolo zriedkakedy počuť kázeň slova Božieho v reči ľudu. Panoval nielen úpadok mravný, proti ktorému horlili nadšení predchodcovia reformačného hnutia, ale medzi prostým ľudom sa prejavovala i neznalosť základných náboženských pojmov kresťanstva. Napríklad Hus v jednej kázni vytýka, že „sancta trinitas" (= sv. Trojica), v ktorú veríme, nie je žena ani panna ani nedeľa, ako mnohí hlúpi a blázniví myslia". Vtedajší ľudia sa ale živo zaujímali o veci vedľajšie v náboženskom poznaní, ba o veci zbytočné a nábožensky neplodné. Chceli vedieť to, čo nie je zapísané v evanjeliách, napríklad o živote Piláta, Judáša, o detstve Isusa Christa a podobne. Tak vzniklo veľa spisov, ktoré nazývame apokryfné, v mnohom vymyslené a vychádzajúce v ústrety zbytočnej ľudskej zvedavosti. Na základe takých apokryfných skladieb mnohí stredovekí kazatelia podrobne opisovali svojim poslucháčom napríklad, koľko rán bičom dostal Christos pri svojom mučení, z akého dreva bol zhotovený kríž Christov a ako sa volali lotri na kríži, alebo koľko sĺz vyronila Bohorodička pod krížom.

Keď v roku 1391 vybudovali v Prahe Betlehemskú kaplnku (Betlehemská sa volala preto, že bola zasvätená pamiatke mučeníckych detí, mláďiatok, zahubených v Betleheme) a keď sa jej kazateľom stal r. 1402 po svojich významných predchodcoch Majster pražskej univerzity Ján Hus, zaznelo tu z jeho úst slovo Božie vo vrúcnom podaní nadšeného kazateľa, v podobe čistej, s tendenciou stále viac a hlbšie preniknúť k srdcu ľudu vrúcnym citom pre jeho hrozný sociálny útlak a poníženie. Husove kázne sa spočiatku niesli v duchu bohosloveckej učenosti významného univerzitného učiteľa, ale postupne cez slovo Písma svätého sa mu otvárajú oči pre veľké sociálne priepasti tej doby a jeho kázne hovoria stále mocnejšie a naliehavejšie k potrebám života veriacich. Majster Ján Hus sa stal zástupcom tohto ľudu a súčasne jeho duchovným učiteľom, pre ktorého vernosť Písmu svätému a jeho pravde je alfou a omegou celého životného nasadenia.

V Betlehemskej kaplnke však Majster Ján Hus pestoval i tú stránku zbožnosti, ktorá je tak blízka srdcu každého pravoslávneho človeka. Bola to cyrilometodejská tradícia v dejinách českých, ktorú Hus neváhal oživovať a priamo liturgicky uplatňovať. Rád vysvetľoval poslucháčom dávne, zo staroslovienskeho jazyka pochádzajúce slová najstaršej českej duchovnej piesne „Hospodine, pomiluj ny", ktorú často so zástupom poslucháčov spieval. Pripomínal ľudu pamiatku svätého Václava a jeho starej matky sv. Ľudmily, ktorí prijali kresťanstvo z odkazu svätých bratov Cyrila a Metoda a zo zvesti ich žiakov. Tu v kaplnke Betlehemskej azda Česi tiež začali spievať i Verím v jedného Boha, keď tento čisto pravoslávny liturgický prejav spevu „Viruju" priniesol zo svojej cesty na Východ, do Jeruzalema, na Litvu a do Ruska Husov verný priateľ Majster Jeroným Pražský, ktorý na Rusi s najväčšou

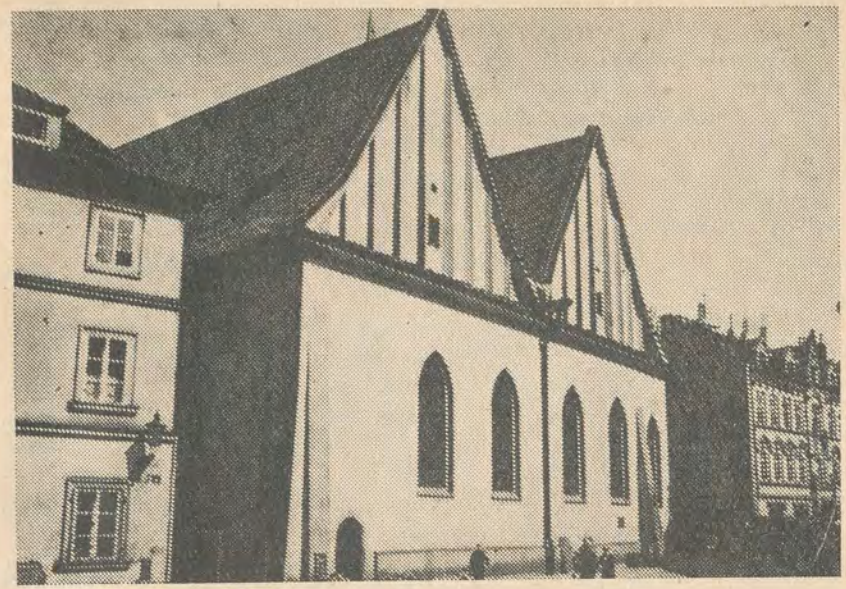

Betlehemská kaplnka v Prahe, kde kázal Ján Hus

pravdepodobnosťou sa stal pravoslávnym. Kázeň sa začínala zvyčajne modlitbou k Matke Božej a končila sa slovami chvály Bohu alebo prosbou o pomoc Christovu, aby uviedol poslucháčov do nebeského kráľovstva. Na Husovu tradíciu nadviazal potom jeho nástupca Majster Jakoubek zo Stříbra, ktorý podľa pravoslávneho poriadku zavádzal v Čechách nielen užívanie svätého prijímania pod obojím spôsobom, ako to robili východní kresťania a čo prevzali husiti i do svojho znaku (kalich), kým na Západe už prevládal spôsob „pod jednou", t. j. prijímanie laikov len sv. eucharistickým chlebom, ale zasadzoval sa — opäť podľa pravoslávneho poriadku — o to, aby sväté prijímanie sa podávalo i maličkým deťom.

Tak sa Betlehemská kaplnka stala nielen strediskom duchovného a sociálneho obrodenia českého národa, odkiaľ sa mocne a nezadržateľne rozširovali myšlienky a činy sociálne revolučné a pokrokové, o základ evanjelia oprené myšlienky bratstva a rovnosti ľudí do celej Európy a právo konať bohoslužby národným jazykom, ale takisto sa kaplnka stala i zdrojom, odkiaľ český národ čerpal silu na návrat k pôvodným zdrojom svojho kresťanstva: k tradícii svätého Václava, svätej Ľudmily, svätého Prokopa Sázavského a cez nich

k svätému Cyrilovi a Metodovi a k východnej forme kresťanstva — k jednej, svätej, všeobecnej a apoštolskej cirkvi.

Preto je nám Betlehemská kaplnka drahá ako pamätník národného zápasu o pravdu, spravodlivosť na svete, bratstvo a duchovné hodnoty východnej tradície v našej vlasti.

Pavel Aleš

Vyhlásenie

PRAVOSLÁVNEJ PREŠOVSKEJ EPARCHIE K SVETOVEJ KONFERENCII CIRKEVNÍ ČINITELIA ZA TRVALÝ MIER, ODZBROJENIE A SPRAVODLIVÉ VZŤAHY MEDZI NÁRODMI

Mier a úsilie o mier — to je evanjeliové prikázanie. Vyhýbať sa mierovému úsiliu značí pre kresťana nebezpečenstvo ústupu od evanjeliových prikázaní, negácie prikázania Christovho o láske.

Preto s veľkou radosťou vítame iniciatívu ruskej pravoslávnej cirkvi, ktorú preukázala v zvolaní Všenáboženskej svetovej konferencie za mier v Moskve.

Dúfame, že snaha účastníkov tejto konferencie bude pre mier práve tým prameňom, ktorý priblíži vstup celého ľudstva na cestu budovania mieru v záujme všeobecného dobra a rozkvetu.

Úspech posvätného boja za pevný mier a spravodlivosť pre všetky národy, ako podmienky rozkvetu ľudstva, závisí na spojenom úsilí a aktivite všetkých ľudí dobrej vôle, kresťanov. veriacich iných náboženstiev i ľudí neveriacich.

Modlíme sa, aby účastníci tejto konferencie dosiahli najväčšie možné úspechy v úsilí o upevnenie vytúženého mieru na celom svete, mieru, ktorý je nevyhnuteľne potrebný pre život nášho i budúceho pokolenia.

† Nikolaj,
biskup prešovský

Vyhlásenie

PRAVOSLÁVNEJ MICHALOVSKEJ EPARCHIE

My, duchovenstvo a veriaci michalovskej eparchie jednomyseľne vyhlasujeme, že naša eparchia spolu s celou našou pravoslávnou cirkvou sa usiluje o zachovanie mieru a vždy sa bude podieľať na budovaní veľkej a svätej veci mieru nielen vo svojich každodenných modlitbách „za mier na celom svete", ale i v kázňach našich duchovných, ktorí budú i naďalej vyzývať veriacich k aktívnej účasti na budovaní mieru. Naši veriaci svojou obetavou prácou v prospech našej vlasti budú posilňovať rady budovateľov mieru na zemi. Naša kresťanská povinnosť nás zaväzuje k takej činnosti, pretože mierová činnosť je jedným zo základných príkazov kresťanstva. Mier na zemi treba zachovať za každú cenu, pretože bez mieru nie je mysliteľná existencia sveta. Musíme sústrediť celé naše konanie na uvoľnenie medzinárodného napätia, odzbrojenie a za dobré vzťahy medzi ľuďmi.

Pre človeka, ktorý prežil poslednú svetovú vojnu — najstrašnejšiu a najpustošivejšiu v dejinách ľudstva — i pre človeka, ktorý pocítil zhubnosť studenej vojny, je uvoľňovanie medzinárodného napäta prvoradým cieľom, pretože so sebou prináša spoluprácu v mene lepšej budúcnosti ľudstva, prináša mier. Naša pravoslávna cirkev v Československu spolu so svojimi veriacimi bola nútená znášať ťažké prenasledovanie od nemeckých nacistov. Mnohí najlepší synovia a dcéry nášho ľudu padli hrdinskou smrťou za našu slobodu a za zachovanie mieru vo svete a boli medzi nimi i pravoslávni veriaci spolu s predstaviteľom pravoslávnej cirkvi v Československu v tom čase, biskupom Gorazdom. Títo ľudia položili svoje životy na oltár našej vlasti, za jej slobodu a za šťastie ľudí na zemi. Preto naša pravoslávna cirkev v Československu osobitne zdôrazňovala a zdôrazňuje svoju vlasteneckú povinnosť zaoberať sa otázkami mieru a spolupráce medzi ľuďmi na zemi.

Naša eparchia podporovala morálne každé mierové podujatie. Teraz sa so všetkou vážnosťou pripája k vyhláseniu našej pravoslávnej cirkvi, ktoré podporuje ušľachtilú iniciatívu ruskej pravoslávnej cirkvi k zvolaniu Všenáboženskej svetovej konferencie. Srdečne zdravíme účastníkov konferencie a želáme im veľa úspechov v ich mierovej činnosti. Sme presvedčení, že mierumilovný hlas účastníkov konferencie sa stane zjednocujúcim bodom pre všetkých veriacich ľudí v ich úsilí o upevnenie mieru a o rozvoj dobrej spolupráce medzi všetkými národmi, že bude impulzom pre ďalší rozvoj mierových snáh všetkých náboženských činiteľov vo svete.

† Cyril,
biskup michalovský

Bože, čuj moju modlitbu a neskrývaj sa pred úpením mojím. Pozoruj ma a vyslyš; zvíjam sa v svojej strasti, stenem, to pre krik nepriateľa, bo privaľuje na mňa neresti, napádajú ma v hneve... (Žalm 55, 3—4).

Až dokedy budete vy na človeka dorážať, hotoví všetci zabíjať jak naklonená stena a ako preborený múr? (Žalm 62, 4).

Prekrásne sv. pravoslávne chrámy v Moskve

Pravoslávne a východné cirkvi

Boli sme nedávno informovaní o vývoji dialógu medzi pravoslávnymi a starými cirkvami prostredníctvom spisu „The Person of Jesus Christ in the Decisions of the Ecumenical Counsils" (Osoba Isusa Christa v rozhodnutiach všeobecných snemov), *ktorého autorom je arcibiskup aksumský Metodios (Fouyas). I keď sa nás problematika starých východných cirkví nedotýka tak bezprostredne ako pravoslávnych v oblasti Blízkeho a Stredného Východu, bude pre nás užitočné zistiť, že dialóg medzi týmito dvoma cirkevnými skupinami dospel mimoriadne ďaleko na ceste k úplnej jednote pri Stole Pána. Autor zisťuje na základe podrobného historického rozboru i štúdiom dokumentov o teologických rozhovoroch, že fakt, že staré východné cirkvi*

neprijali chalcedónsky snem (a snemy po ňom nasledujúce) ako všeobecný a teda záväzný, nevyplýva z toho, že by boli zatiahnuté do bludu, ale zo vzájomného nedorozumenia v teologických výrazoch. Z mnohých vieroučných dokumentov vyplýva, že sama viera týchto tzv. predchalcedónskych cirkví je totožná s vierou pravoslávnou. Vzájomné obvinenia z bludu sú preto už prekonané. Ba dokonca bývalý ekumenický patriarcha Atenagoras vyhlásil, že v prípade orientálnych cirkví nejde v pravom zmysle slova ani o rozkol, ale len o „odlišnosti" od byzantskej cirkevnej formy. Pre informáciu uvádzame, že k týmto kresťanským formám sa hlási arménska apoštolská cirkev, koptská cirkev v Egypte a etiópska cirkev. Do dialógu, ako ho prezentuje arcibiskup Metodios, sa zapojili tiež rímskokatolícka a anglikánska cirkev. Všetky zainteresované strany našli pre seba navzájom viac porozumenia a chcú otvoriť novú etapu vzájomného zbližovania. Zbliženie starých východných cirkví a cirkví pravoslávnych má pravdaže doposiaľ najnádejnejšie perspektívy.

NA NAŠU PRAVOSLÁVNU CIRKEVNÚ TLAČ TENTORAZ DAROVALI: Anna Stajsková, Slovinky, Kčs 50.—, pravoslávni veriaci z Matiašky, 40.—, Justína Kernaševičová, Čertižné, 30.—, Anna Sendžová, Košický Klečenov, 20.—, Michal Janoško, Lastovce, 100.—, Bohuznáma rodina z michalovskej eparchie Kčs 500.—, Pravoslávny farský úrad Kojšov, Kčs 100.—, A. Bujdošová, Prešov, 50.—, pravoslávni veriaci z farnosti Kráľovce, 175.—, Anna Holoničová, Kravany, 50.—, Anna a Andrej Horňakovci z Michaloviec Kčs 50.—, pravoslávni veriaci z Choňkoviec: rodina Jackova 120.—, vd. Anna Diničová 50.—, Alžbeta Vancová 40.—, Mária Dankova 40.—, Mária Laseková, Novosad okr. Trebišov 30.—, rodina Homzova, Vojčice okr. Trebišov 20.—, Anna Dvorčáková, Varhaňovce, 30.—.

Štedrým darcom srdečne ďakujeme; mená ďalších uverejníme v budúcom čísle našich časopisov.

Kňazské jubileum

D. o. mitr. protojerej DEZIDER SCHUDICH, býv. generálny vikár prešovskej eparchie, oslávi významné jubileum — 50. výročie vysvätenia na kňaza. Otec Dezider bol vysvätený 7. augusta 1927, po tom, čo absolvoval gréckokatolícky bohoslovecký seminár v Prešove. Dňa 1. septembra 1927 bol vymenovaný na svoju prvú farnosť — za duchovného do Ladomírovej, kde pôsobil až do novembra 1944. Poznáme Ladomírovú ako obec, kde žije veľa pravoslávnych veriacich, ale otec Dezider s nimi dobre a v duchu bratstva vychádzal. Niektorí na neho dodnes v dobrom spomínajú. D. o. Dezider je rodákom z Kojšova, narodil sa 11. 3. 1903 v rodine horára, gymnázium absolvoval v Prešove, takisto bohoslovecké štúdiá. Okrem Ladomírovej pôsobil v Ďurďoši do mája 1950, kedy sa zjednotil s pravoslávnou cirkvou. Preosvietený vladyka Alexij, vtedajší biskup prešovský, ho vymenoval dňom 1. 8. 1950 za generálneho vikára prešovskej eparchie. Za svoju prácu v prospech pravoslávnej cirkvi bol vyznamenaný právom nosenia mitry. Od r. 1955 do r. 1968 pôsobil v Legnave, kde zostáva verný pravoslávnej cirkvi a naďalej pracuje pre jej rozkvet obkolesený láskou svojich bývalých farníkov, ktorí isto prídu do prešovského katedrálneho chrámu sv. Alexandra Nevského, aby boli prítomní spolu s pravoslávnymi veriacimi z Prešova a z okolia na slávnostnej sv. liturgii, ktorú d. o. Dezider spolu s prešovským duchovenstvom odslúži v nedeľu dňa 7. augusta 1977. Prajeme vzácnemu jubilantovi veľa zdravia a Božieho požehnania do ďalších rokov jeho života.

Na mnohaja i blahaja lita.

„Veď ja sa nehanbím za evanjelium Christovo; lebo mocou Božou je ono na spasenie každému veriacemu, predne Židovi, potom aj Grékovi. Zjavuje sa v ňom zaiste spravodlivosť Božia, ktorá je z viery a vedie k viere, ako je napísané: „Spravodlivý z viery bude živý“ (Rim. 1, 16—17).

Životné jubileum

Dňa 18. mája t. r. sa dožil d. o. prot. VASIL MANDZJUK, pravoslávny duchovný na dôchodku, 74 rokov. Náš jubilant je pôvodom z Negrovca —Mežhoria na Zakarpatsku. Duchovný seminár absolvoval r. 1930 v Sarajeve, r. 1933 sa oženil s Annou Majerníkovou a v tom istom roku ho vysvätil na diakona a na kňaza dr. Damaskin, mukačevsko-prešovský biskup. D. o. Vasil pôsobil dva roky ako biskupský úradník na Eparchiálnej správe v Mukačeve. Potom pôsobil na mnohých farnostiach na Zakarpatsku i u nás: v Čapove, Veľkých Lúčkach, Kričevom, Dubrovke-Iršovska, Košeľovom, Šariš. Štiavniku, Dubrovke-Užhorodská, Linciach, Voli. Roku 1968 odišiel na dôchodok a teraz žije v Zemplínskej Širokej—Rebríne. Za svoju statočnú prácu na vinici Pánovej bol vyznamenaný právom nosenia zlatého kríža. Všade, kde účinkoval, veriaci na neho s láskou spomínajú. D. o. Vasil je aj dlhoročným prispievateľom Odkazu sv. Cyrila a Metoda.

Vzácnemu jubilantovi želáme do ďalších rokov veľa dobrého zdravia, Božieho požehnania, aby ešte prežil nejednu šťastnú chvíľu medzi nami.

Na mnohaja i blahaja lita!

Štefan Horkaj

Životné jubileum

Uprostred leta dožíva sa 60. rokov brat ANDREJ HNIĎAK, profesor Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešove. Náš milý a vzácny jubilant sa narodil 11. júla 1917 v Rokytovciach. Z tejto obce ako prvý odišiel na štúdiá do gymnázia v Chuste. Neskôr študoval v Juhoslávii v Sremských Karlovciach. Choroba ho však prinútila toto štúdium prerušiť a odísť do civilného zamestnania. Maturoval na Štátnom ruskom gymnáziu v Prešove. Od oslobodenia do roku 1951 pracoval v zdravotníctve. Od r. 1951 pracuje na našej Pravosl. bohosloveckej fakulte vo funkcii riadneho profesora a vicerektora. Tohto r. teda môže osláviť i druhé jubileum, 26 rokov činnosti na našej Alma Mater. Brat Andrej okrem svojej práce na fakulte venuje veľa času i našej cirkevnej tlači, je autorom mnohých článkov v našich časopisoch i v

cirkevnom kalendári, za čo mu patrí úprimná vďaka.

Naša redakcia želá bratovi Andrejovi veľa zdravia, Božieho požehnania a úspechov v práci pre blaho sv. pravoslávnej cirkvi.

Na mnohaja i blahaja lita!

Redakcia

Posmrtné spomienky

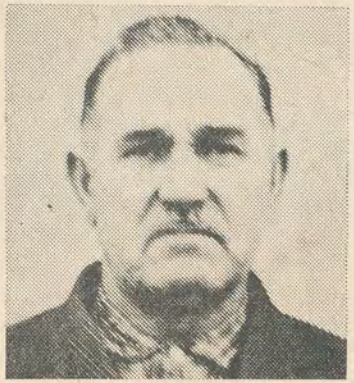

So zármutkom sme prijali správu, že vo veku 80 rokov na večnosť odišiel kurátor katedrálneho chrámu v Michalovciach, brat PAVOL HAMARIK, rodom z Bunkoviec. Odišiel po veľkonočnej spovedi, aby sa do nášho chrámu, ktorý tak ľúbil a kde vo všetkom pomáhal, už nevrátil. Nebohý brat Pavol bol bývalým členom Eparchiálnej rady v Michalovciach, dobrodincom mnohých chrámov na Zemplíne, najmä v Klokočove a v Michalovciach. Jeho práca v cirkvi bola ocenená vyznamenaním. So zosnulým sa rozlúčil a pohrebné obrady vykonal predstavený katedrálneho chrámu v Michalovciach d. o. Štefan Horkaj.

Vičnaja pamjať!

Za prof. Tomášom Jirákom

Dňa 6. marca 1977 zomrel dirigent chrámového zboru katedrály sv. Cyrila a Metoda v Prahe profesor TOMÁŠ JIRÁK, s ktorým sa rozlúčili 11. marca. Nebohý brat Tomáš bol absolventom pražského konzervatória, stal sa z neho virtuóz na fagot, zbormajster a komponista. Po oslobodení r. 1945 sa ujal vedenia katedrálneho chóru, kde odvtedy podával umelecký výkon vysoko oceňovaný doma i od zahraničných návštevníkov. Brat Tomáš zrástol vnútorne tiež s pracoviskom, ktoré je pamiatočné od doby okupácie, keď v krypte boli ukrytí bojovníci za slobodu a položili tu svoje životy, v čom ich nasledoval i biskup Gorazd a celá naša cirkev. Brat Tomáš podával návštevníkom krypty jedinečný výklad, ktorý zvlášť kladne pôsobil na mladých návštevníkov.

S hlbokou vďakou prosíme Boha, aby brata Tomáša prijal vo svojich príbytkoch.

Vičnaja pamjať! n.

„A tak teda, bratia, povinní sme nežiť telu podľa tela, lebo keď podľa tela žijete, iste umriete; ale ak skutky tela duchom umŕtvujete, budete živí“ (Rim. 8, 12—13).

Posmrtná spomienka

Dňa 21. apríla 1977 zomrel v Košiciach vo veku 66 rokov d. o. JÁN MEŠKO, pravoslávny duchovný vo výslužbe, pôvodom z obce Dravce pri Užhorode, kde sa narodil 2. XI. 1911. Po absolvovaní učiteľského ústavu v Užhorode r. 1931 účinkoval ako učiteľ do roku 1939, kedy uzavrel manželstvo s Júliou Brandičovou. Po obsadení Československa nemeckými fašistami bol pre svoje pokrokové zmýšľanie a sympatie k Sovietskemu zväzu z učiteľskej služby prepustený. V roku 1943 odišiel z frontu k partizánom, kde bojoval až do konca vojny vo funkcii veliteľa partizánskej jednotky. Za bojové zásluhy bol vyznamenaný viacerými sovietskymi i československými vyznamenaniami. Po ukončení druhej svetovej vojny sa rozhodol zasvätiť svoj ďalší život Bohu. Na diakona bol vysvätený v novembri 1951 a v tom istom mesiaci ho Preosvietený vladyka Alexij, vtedajší biskup prešovský, vysvätil na kňaza v pravoslávnom katedrálnom chráme v Prešove. Ako pravoslávny duchovný účinkoval na týchto farnostiach: Veľký Bukovec, Choňkovce, Ruský Kazimír a Kráľovce. R. 1957 zo zdravotných dôvodov prestal vykonávať aktívnu službu duchovenskú. Cirkev ho vyznamenala právom nosenia zlatého kríža. I v krízových rokoch 1968-69 zostal d. o. Ján verný pradedovskej pravoslávnej cirkvi Christovej. V posledných rokoch d. o. Ján mal silne podlomené zdravie, ale smrti sa nebál a spoveďou a prijatím sviatostí sa dôstojne pripravil na odchod do života večného. — Pohrebné obrady 25. 4. t. r. vykonal priateľ nebohého d. o. prot. Ján Zubanič, riaditeľ ÚER z Prahy, ktorý taktiež predniesol smútočnú kázeň, spolu s pravoslávnym duchovenstvom. Na záver d. o. prot. Michal Spišák sa so zosnulým rozlúčil v mene duchovenstva a veriacich michalovskej eparchie.

Vičnaja jemu pamjať!

(M. Š.)

Zo života prešovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY

● **PREŠOV:** Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, odslúžil v nedeľu dňa **15. mája 1977 archijerejskú sv. liturgiu v katedrálnom chráme v Prešove.** Bola to tzv. nedeľa slepého, t. j. posledná v popaschálnom období. S Preosvieteným vladykom Nikolajom spoluslúžil d. o. prot. Roman Ferenc, správca prešovskej farnosti. **Kázeň na tému sv. evanjelia predniesol Preosvietený vladyka Nikolaj.**

● V deň sviatku Nanebevstúpenia Isusa Christa (Vozneseniija) **Preosvietený vladyka Nikolaj taktiež odslúžil archijerejskú sv. liturgiu spolu s d. o. prot. J. Iljukom a d. o. prot. R. Ferencom, ktorý predniesol kázeň na tému sviatku.** Nakoniec Preosvietený vladyka vykonal myrovanie a udelil prítomným veriacim svoje archijerejské požehnanie.

● **Svätodušné sviatky — Päťdesiatnicu** — oslávili pravoslávní veriaci z Prešova a okolia v nedeľu dňa 29. mája t. r. Bohoslužby sa konali od včasného rána a vyvrcholili **slávnostnou archijerejskou sv. liturgiou, ktorú odslúžil Preosvietený vladyka Nikolaj, biskup prešovský, za spoluslúženia d. o. prot. P. Spišáka, riaditeľa ER, a d. o. prot. R. Ferenca.** Sviatočnú kázeň o zostúpení svätého Ducha na apoštolov a o zrode cirkvi **predniesol Preosvietený vladyka Nikolaj, ktorý tiež zaželal veriacim pri príležitosti uvedených sviatkov od Ducha sv. veľa milosti, múdrosti a sily do ďalších dní ich života.**

Inštalácia novokňaza

● Dňa 15. mája 1977 d. o. prot. P. Spišák, riaditeľ ER Prešov, **uviedol na farnosť Pichne d. o. Františka Greša, novokňaza.** Sv. liturgiu odslúžil d. o. prot. Peter Spišák spolu s novokňazom. **D. o. riaditeľ sa prihovoril tiež k veriacim, predstavil im nového duchovného, ktorému zaželal veľa Božieho požehnania na novom pôsobisku** k spokojnosti jemu zverených veriacich.

Chrámový sviatok

● V nedeľu dňa 22. mája 1977 oslávili **svoj chrámový sviatok na počesť Nanebevstúpenia (Vozneseniija) Isusa Christa v Starine, okr. Humenné. Farnosť navštívil toho dňa d. o. prot. Peter Spišák,** ktorý spolu s duchovenstvom odslúžil slávnostnú sv. liturgiu. Kázeň na tému sviatku predniesol d. o. P. Kormaník, na konci bohoslužieb pozdravil veriacich a duchovenstvo d. o. prot. Peter Spišák.

Pracovné zasadnutia a porady

● **Dňa 10. mája 1977 konala sa na úrade Eparchiálnej rady pravosl. cirkvi v Prešove pracovná porada pravoslávnych okr. arcidekanov.**

● Dňa 12. mája t. r. **v Prešove zasadalo plénum Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi. Na oboch zasadnutiach sa zúčastnil a rokovania viedol Preosvietený vladyka Nikolaj,** biskup prešovský. Rokovalo sa o **aktuálnych otázkach života prešovskej eparchie a farností v zmysle cirkevnom, hospodárskom, mierovom a inom. Prerokúvali sa tiež otázky prípravy a uskutočnenia volieb do štatutárnych orgánov cirkvi všetkých stupňov a taktiež o prípravách na Snem pravoslávnej cirkvi v Československu.**

Okresné pracovné porady pravoslávneho duchovenstva sa konali za účasti predstaviteľov Eparchiálnej rady a arcidekanov takto: **Dňa 17. 5. t. r. v Brusnici za okres Svidník,** 24. 5. **v Petrovej za okres Bardejov,** 6. 6. **v Prešove za okres Prešov, St. Ľubovňa, Poprad, Spišská N. Ves, Banská Bystrica a Bratislava.** Program porád bol ten istý ako vyššie spomínaný.

Zo života michalovskej eparchie

ARCHIJEREJSKÉ BOHOSLUŽBY A VIZITÁCIA

● V nedeľu dňa 8. mája sa konali **v RUSKOM HRABOVCI tradičné odpustové bohoslužby pri príležitosti chrámového sviatku sv. veľkomučeníka Juraja.** Na prosbu veriacich **zavítal do Ruského Hrabovca Preosvietený vladyka Cyril, biskup michalovský,** v sprievode d. o. mitr. prot. Mikuláša Ščerbeja, riaditeľa ER, a poslucháčov PBF. Milých hostí privítali veriaci s procesiou. Pri vchode do chrámovej záhrady Preosvieteného vladyku Cyrila privítal predseda kurátorského zboru Vasil Bubanec s chlebom a soľou a dievčatá v ľudových krojoch predniesli básne na privítanie a venovali Preosvietenému vladykovi Cyrilovi kytice kvetov. V chrámových dverách vzácnych hostí privítal správca miestnej farnosti d. o. prot. Štefan Ciba. V preplnenom chráme odslúžil slávnostnú archijerejskú sv. liturgiu Preosvietený vladyka Cyril za spoluslúženia d. o. Ladislava Fedora a správcu miestnej farnosti. V priebehu sv. liturgie niektorí veriaci pristúpili k sv. spovedi a sv. prijímaniu. Príležitostnú kázeň predniesol d. o. Ladislav Fedor z Podhoroďa. Po sv. liturgii odslúžili večiereň, vykonali myrovanie a sprievod okolo chrámu s čítaním evanjelií. Preosvietený vladyka Cyril v krátkom odpustovom príhovore sa srdečne poďakoval pravoslávnym veriacim miestnym a z okolia za hojnú účasť a za spoločné modlitby. Za dobrú dušpastiersku prácu Preosvietený vladyka Cyril udelil správcovi miestnej farnosti **d. o. Štefanovi Cibovi** hodnosť **protojereja** a predsedovi cirkevnej obce **Vasilovi Bubancovi** pri príležitosti sedemdesiatín pochvalný diplom, ktorý udelil i kostolníkovi **Vasilovi Bilecovi** k jeho 80. narodeninám a 30. výročiu jeho kostolníčenia. Na záver d. o. prot. Štefan Ciba srdečne poďakoval v mene všetkých veriacich i v mene svojom Preosvietenému vladykovi Cyrilovi za účasť na odpustových slávnostiach a za udelenie vyznamenaní.

● Dňa 19. mája 1977 **vo sviatok Nanebevstúpenia (Vozneseniija) Isusa Christa a dňa 22. mája t. r. v nedeľu sv. otcov I. všeob. snemu Preosvietený vladyka Cyril odslúžil archijerejské sv. liturgie v pravoslávnom katedrálnom chráme v Michalovciach.**

TRADIČNÉ ODPUSTOVÉ BOHOSLUŽBY

● V nedeľu 24. apríla 1977 **konal sa tradičný odpust na počesť sv. veľkomučeníka Juraja v Byšte** okr. Trebišov, kde sv. liturgiu odslúžil d. o. Mikuláš Sedlický z Cejkova spolu so správcom miestnej farnosti d. o. Jurajom Kačalom. Ľudový spev viedol miestny kantor brat Horkaj, kázal d. o. Sedlický.

● Dňa 15. mája 1977, v nedeľu, boli **v Strážskom pravoslávne odpustové bohoslužby zasvätené Nanebevstúpeniu (Vozneseniu) Isusa Christa.** Odpustové bohoslužby odslúžil správca miestnej farnosti d. o. prot. Ján Džogan a d. o. Michal Pirchala z Krásneho Brodu, ktorý tiež predniesol odpustovú kázeň.

● V nedeľu dňa 22. mája t. r. **bol odpust pri príležitosti toho istého sviatku i v pravoslávnom chráme vo Falkušovciach. Slávnostnú sv. liturgiu odslúžil za účasti veľkého počtu veriacich d. o. prot. Ján Choma, predseda misijného odboru ER, a d. o. Michal Fedič z Markoviec.** Kázeň predniesol d o. prot. Ján Choma, na záver vyjadril srdečnú vďaku d. o. prot. Juraj Lovič, správca miestnej farnosti, všetkým veriacim za účasť na odpuste.

● V nedeľu dňa 22. mája t. r. **bol odpust na počesť toho istého sviatku i v pravoslávnom chráme v Hažíne,** kde slúžil d. o prot. Juraj Ko-